

ATT RENOVERA EN FOTOGENLAMPA

Undersök din lampa:

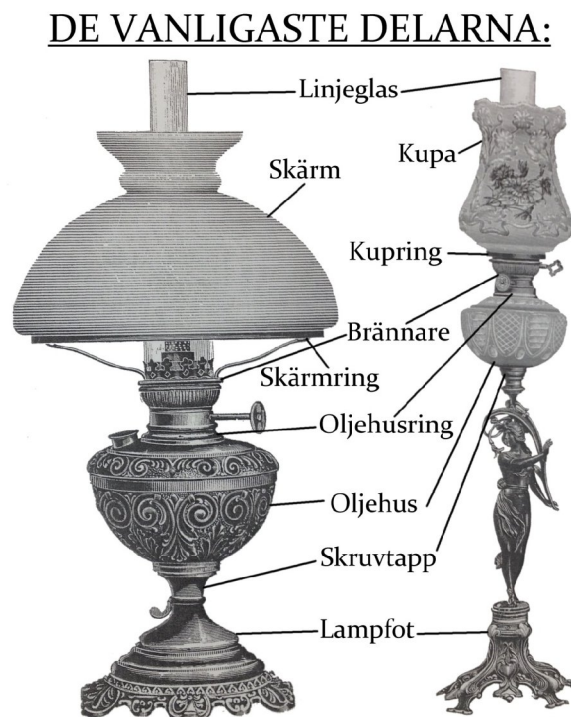
Fotogenlampor går ofta i arv och även om de är över 100 år gamla så kan man med ganska enkla medel renovera sin lampa och få den i fullt fungerande skick igen så den brinner i 100 år till. Släng aldrig gamla lampdelar, de kan komma andra till nytta så försök hellre att sälja det du inte behöver.

Om du har en äldre fotogenlampa som har stått en tid eller inte eldats på många år så är det rätt troligt att brännaren har satt igen inuti pga gammalt stelt paraffin och orent bränsle. Här under beskriver vi steg för steg hur du går tillväga för att få en lampa i nyskick, del för del. Tänk på att alla delar går att köpa nytillverkade om det behövs, men det är väldigt roligt att kunna återanvända äldre delar om möjligt. Ibland behöver man bara byta veke för att lampan ska fungera, men andra gånger krävs mer grundläggande rengöring och reovering. Här följer våra bästa tips:

Allt av glas:

Börja med att kontrollera att alla glasdelar är hela och utan sprickor. Linjeglaset, kupa, skärm, oljehus samt sotskydd är delar som kan vara gjorda i glas. Glas expanderar vid värmeutveckling så det är viktigt att inte använda sig av något med sprickor. Lite nagg i kanterna gör dock inget.

Behöver du någon ny glasdel så finns allting att köpa på vår hemsida. Gå igenom våra PDF-filer med namnen på de olika delarna på lampan samt vår måttguide som förklarar storlekarna och hur man mätte storlekarna på fotogenlampor under 1800-talet i linjer, en mättenhet som fortfarande används.

Lägg glastillbehören åt sidan och diska dem med varmt vatten och diskmedel. Låt torka.

Brännaren:

Nu är det dags att kontrollera brännaren. Om det är en taklampa: ta tag i den och lyft rakt upp så att även oljehuset kommer med. Om det är en bordslampa så håller du fast foten ordentligt. Tänk på att en del oljehuset är fastgipsade på metallfötter och att det därför är bättre att hålla i själva oljehuset så det inte lossnar, ifall man måste ta i. Ifall oljehusringen lossnar från oljehuset så kan det gå att skrapa bort gammalt gips från både ring och oljehus och sedan gipsa om den. Vi har tagit fram ett eget PDF-dokument som beskriver just hur

omgipsning går till.

Först skruvar du loss brännaren från oljehuset motsols genom att ta tag i brännaren inklusive veksruven och hålla emot i oljehusingen. Ibland sitter en gammal brännare fast väldigt hårt. Då kan det hjälpa att försöka rengöra med hett vatten och diskmedel. Fungerar inte det så låt den torka ordentligt och spraya sen med 5-56 universalolja. Vänta ett dygn och försök sedan igen. Man kan använda ett "milt våld" om man är ytterst försiktig och med hjälp av ev. verktyg. Det ska gå!

Om det är helt omöjligt så får man försiktigt försöka bända/hacka loss oljehusingen från oljehuset och sedan helt enkelt investera i både en ny brännare och en ny oljehusing. Risken här är tyvärr att man spräcker oljehuset om det består av glas.

När brännaren väl är fri från oljehuset och oljehusing så är det dags att kontrollera att den fungerar. Det finns olika typer av brännare som fungerar på olika sätt. En del av de större brännarna har s.k. vekhissar undertill, som håller veken stadigt på plats. Dessa brännare hittar ni i storleken 15-20". Ofta krävs då en specialveke för att passa till vekhissen. Ni bör ladda hem vår PDF-fil om de s.k. idealbrännarna och hur man laddar om vekhissarna ifall ni har en sådan.

Om det sitter en veke i brännaren så behöver ni ta ut den. Underifrån. Antingen kan du skruva ut veken eller dra den ut nedåt ur brännaren med lite försiktig kraft om så behövs..

Sedan kontrollerar du att brännarens kugghjul fungerar genom att vrida på veksruven och titta underifrån om båda kugghjulen rör sig, vilket krävs för att kontrollera veken och lågan.

Var noga med att få loss alla bitar av en gammal veke genom att peta loss ev. trådar m.m. med hjälp av en nål och en ficklampa ur kugghjulen.

Spola sedan ur brännaren med varmt vatten och diskmedel för att få loss gammalt paraffin och smuts. När det är klart så ska brännaren ligga i minst 48 timmar och torka. Det är väldigt viktigt att man inte sätter i en ny veke i en brännare som har fukt kvar, eftersom när veken blir blöt så suger den inte olja och kan inte brinna senare.

Om brännaren är trasig inuti sitt drevhus så bör man byta denna. En brännare består av två huvuddelar: Det vackra yttre "galleriet" och den invändiga "konan" med ett drevhus(där kugghjulen sitter) nederst. Ofta kan man skruva loss galleriet(ibland sitter det fastsvarvat en skärmring i denna på äldre brännare med tre armar som går ut till ringen där skärmen vilar) och sedan enbart byta ut den inre delen från en ny brännare. Då behåller man den vackra utsidan med sin patina.

Veken:

Gamla vekar är ofta stela och uppsvullna samt luktar illa. En ny veke kostar bara några tior och håller i flera år oftast, därav är det en viktig investering när man renoverar sin lampa.

Du kan läsa ovan under "Brännaren" om hur du får loss en gammal veke ur en brännare.

**Har du en
10" fotogenlampa
innebär det att både
brännare, linjglas, veke,
olja och eventuellt
kup- eller skärmring
är i just storleken
10" (linjer).**

När man ska sätta i en ny veke kan det ibland vara lite kärvt. Ett tips är att tejpa upptill med målartejp för att slippa fransar och att lättare föra upp den. Man kan också sy fast några löshängande trådar som du sedan trär igenom brännaren och på så vis hjälper upp veken genom att dra i trådarna.

Om du har en brännare med en vekhiss så är det viktigt att den laddas om. Vi har tagit fram ett separat PDF-dokument om just idealbrännare som du kan ladda hem.

Det är noga att man får rätt storlek på sin nya veke så att det inte uppstår något litet mellanrum upptill när lampan brinner. Då finns en risk att ånga från lampoljan antänds och lågan blir svår att kontrollera. Det kan också osa eller sota från din lampa om vecken är för smal.

Oljehuset:

Det kan ofta vara smutsigt och ibland fullt med intorkade rester av gamla bränslen. Börja med att tvätta ur oljehuset med hett vatten och diskmedel. Diska noga bort allt vad du kan och låt torka.

Gamla kemikalier löser du lättast upp med aceton. Det är viktigt att få bort gammalt bränsle för att slippa oangenäm doft när man sedan fyller på med ny olja.

Kontrollera att oljehuset inte läcker genom att fylla det med olja och ställ på lite hushållspapper ett dygn. Tänk på att man bara fyller oljehuset till 3/4 och lämnar lite luft överst.

Om oljehuset läcker så kan du prova att tätta med Lefant Spricktätare(finns i vårt sortiment). Den tränger ned i alla material och mikroskopiska sprickor.

Lös fot:

Om oljehuset har släppt någonstans så fäster du det med vanligt gips. Vi har tagit fram ett eget PDF-dokument som beskriver just hur omgipsning går till. Även om filen handlar om oljehusringar så är det samma princip. Alla lösa delar på en fotogenlampa fäster du med gips.

Metall:

Särskilt mässing oxiderar med tiden och blir mörkare. Det är lätt att putsa upp med ett fint putsmedel och en torr trasa. Undvik vatten. Mässing som är nyputsad ser ut som skinande guld. Med tiden kan det bli nästan brunt. Kontrollera att du har massiv mässing i dina lampdelar med hjälp av en magnet, så att det inte bara är förgyllt järn eller något liknande. Mässing är inte magnetiskt.

Det går bra att måla alla lampdelar som är tillverkade i gjutjärn.

Hängande takfotogenlampor:

Du kan ladda hem vår PDF-fil som beskriver fotogenlampornas olika delar och namn, om du är osäker på vad de olika delarna i upphängningen heter. Överst på lampan sitter den s.k. kronan som är en vacker fästplatta mot taket. Under kronan sitter (oftast) tre små hjul som kan rulla. På dessa hjul löper de smala kedjor som kallas stegkätting. På en del lampor är stegkättingen festsatt med häktor i en hissvikt, som väger lika mycket som själva lampan. Ovanpå hissvikten brukar det finnas ett litet hål för påfyllning av mer vikt om det behövs. Förr användes blykuler i stor utsträckning. Stegkättingen kan kortas eller förlängas vid behov och finns att köpa per decimeter hos oss.

Man kan också välja att haka loss sin hissvikt om man inte vill ha en lika tung lampa och inte känner ett behov av att kunna korrigerar höjden på lampan. Då kan man fästa häktorna direkt på stegkättingens små öglor eller surra dem under själva kronan med en ståltråd, ring eller liknande.

Många av takfotogenlamporna har flera länkarmar som sitter fästa med en bit metalltråd eller en länk från en kedja. Man kan enkelt förkorta en fotogenlampa genom att ta bort en av länkarmarna om man vill det.

När det gäller gamla gjutjärnslampor som tillhör de vanligaste takfotogenlamporna så går de bra att måla i valfri färg.

Sotskydd:

Alla takfotogenlampor ska ha ett sotskydd och det brukar traditionellt hänga under hisslodet om ett sådant finns eller sitta fäst överst vid kronan. Man kan själv skapa en vacker upphängning med hjälp av små kedjor. Det går självklart också bra att fästa sotskyddet direkt på linjeglaset överst. Om det gäller bordslampor så är det inget måste att ha ett sotskydd, men det kan vara bra om man är orolig för värmepåverkan ovanför platsen där lampan är placerad.

www.fotogenlampor.com

